

آموزش موسیقی-۱

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

کتاب اول

درسنامه ریاضیات

حامد صالحیان

سرشناسنامه	: صالحیان، حامد، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	: درسنامه تنبک/حامد صالحیان.
مشخصات نشر	: تهران: طراح، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۸۶ ص. : مصور؛ ۲۹x۲۲ س.م.
فروست	: آموزش موسیقی؛ ۱.
شابک	: 978-600-8666-64-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: تنبک - راهنمای آموزشی
موضوع	: Tonbak -- Educational Guide
شناسه افزوده	: صالحیان، حامد، ۱۳۶۱-
رده‌بندی کنگره	:
رده‌بندی دیویی	:
شماره کتابشناسی ملی	:

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس، تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف یا ناشر، نشر یا پخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۶۶-۶۴-۶
ISBN 978-600-8666-64-6

فهرست طراح

- نام کتاب : درسنامه تنبک/کتاب اول
- مولف : حامد صالحیان
- ناشر : طراح
- تیراژ : ۸۰۰ جلد
- نت‌نویسی رایانه‌ای : حامد صالحیان
- طرح جلد و گرافیک : امیدرضا صالحیان
- نوبت چاپ : اول، پاییز ۱۴۰۲

کلیه حقوق برای مولف محفوظ است.

آدرس انتشارات: خیابان انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، ساختمان فروزنده، طبقه دوم، واحد ۵۰۶
آدرس پخش: خیابان انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، ساختمان فروزنده، طبقه منفی یک، واحد ۲۰۸
تلفن: ۷۹۹۹ ۶۶۴۶ و ۱۸۳۲ ۶۶۹۵ و ۱۸۳۱ ۶۶۹۵ - ۰۲۱ فکس: ۳۶۲۶ ۶۶۹۵ - ۰۲۱ همراه: ۳ ۱۱۲ ۱۱۲ ۰۹۱۲

فهرست مطالب

۵ درس پنجم صفحه ۴۱	<p>۱-۵ یک سکوت دولا چنگ در تقسیم‌های چهارتایی</p> <p>۲-۵ بشکن با دست پایین و تکیه</p> <p>۳-۵ تمرین بشکن با دست پایین و تکیه</p> <p>۴-۵ تمرین توالی بشکن و تقسیم‌های چهارتایی</p> <p>۵-۵ هم‌نوازی با سنتور، ولت و هم‌نوازی با تار</p>	۱ درس اول صفحه ۱	<p>۱-۱ پالس، مترونوم، دوره یا توالی، تاکید و میزان</p> <p>۲-۱ ساختمان تنبک، شیوه گرفتن ساز، دست‌ها، نواحی اجرایی و نُم</p> <p>۳-۱ تمرین نُم، سکوت و ریتم</p> <p>۴-۱ صدا، خط موسیقی، نُت، تنظیم مترونوم، تمپو و حامل</p> <p>۵-۱ دولا خط پایان و علامت تکرار</p>
۶ درس ششم صفحه ۵۱	<p>۱-۶ نقطه و دو سکوت دولا چنگ در تقسیم‌های چهارتایی</p> <p>۲-۶ نت‌های سه‌لا چنگ، ریز نُه انگشتی و نت نگاری ریز</p> <p>۳-۶ تمرین ریز نُه انگشتی و خط اتحاد</p> <p>۴-۶ کاربرد ریز در نوازندگی و نت زینت</p> <p>۵-۶ هم‌نوازی با کمانچه و ویولن</p>	۲ درس دوم صفحه ۱۱	<p>۱-۲ شکل نت و اجزاء نت</p> <p>۲-۲ بک و بشکن</p> <p>۳-۲ تمرین تم، بک و بشکن</p> <p>۴-۲ میزان نما، موتیف و عبارت و بسط قطعه</p> <p>۵-۲ هم‌نوازی با سنتور</p>
۷ درس هفتم صفحه ۶۱	<p>۱-۷ سه سکوت دولا چنگ در تقسیم‌های چهارتایی</p> <p>۲-۷ ریز بشکنی</p> <p>۳-۷ تمرین ریز بشکنی و تمرین نت‌های زینت</p> <p>۴-۷ بسط قطعه و خط اتصال</p> <p>۵-۷ هم‌نوازی با سنتور و گروه نوازی تنبک</p>	۳ درس سوم صفحه ۲۱	<p>۱-۳ گروه‌بندی نت‌ها و تقسیم‌های دوتایی</p> <p>۲-۳ هفت مثبت و هفت منفی</p> <p>۳-۳ تم، بک، بشکن، هفت مثبت و هفت منفی</p> <p>۴-۳ نت سیاه، نت چنگ، ضرب قوی و ضرب ضعیف و ضد ضرب</p> <p>۵-۳ هم‌نوازی با تار و بسط و گسترش قطعه</p>
۸ درس هشتم صفحه ۷۱	<p>۱-۸ انواع میزان، ضرب و نحوه نگارش نت‌ها</p> <p>۲-۸ هشت مثبت، هشت منفی، ریز مثبت و ریز منفی</p> <p>۳-۸ تمرین هشت مثبت، هشت منفی، ریز مثبت و ریز منفی</p> <p>۴-۸ اجرای همزمان تکنیک‌ها</p> <p>۵-۸ هم‌نوازی با تار و تمرین پیشرفته ریز</p>	۴ درس چهارم صفحه ۳۱	<p>۱-۴ تقسیم‌های چهارتایی</p> <p>۲-۴ هشت ریز و هفت ریز</p> <p>۳-۴ تمرین هفت ریز و هشت ریز</p> <p>۴-۴ تمرین نت‌های سیاه، چنگ، دولاچنگ و ضد ضرب</p> <p>۵-۴ هم‌نوازی با سنتور، دونوازی تنبک و نمایش تمپو</p>

جهت دریافت فایل‌های صوتی کتاب،
رمزبینه پاسخ سریع مقابل را اسکن نمایید.

۱.۱ پالس، مترونوم، دوره یا توالی، تاکید و میزان

اهداف: ■ آشنایی با مفاهیم مقدماتی ■ تقویت مهارت شنیداری

تئوری موسیقی پالس

۱-۱) بشنوید.

به این مجموعه ضربه‌ها که سرعت را تعیین می‌کند، پالس گفته می‌شود. در واقع پالس داربست ریتم است.

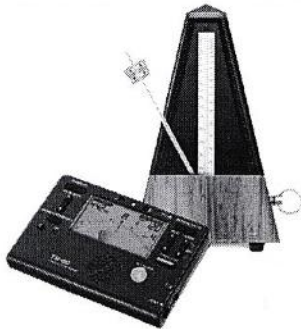
۷-۱) بشنوید.

۸-۱) ۱-۱، ۳-۱، ۵-۱ و ۷-۱ را دوباره بشنوید و جای خالی را با استفاده از کادر زیر کامل کنید.

۱-۱	۳-۱	۵-۱
-----	-----	-----

سرعت پالس‌ها در ۷-۱ کاملاً مشابه است.

تئوری موسیقی مترونوم

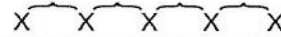
مترونوم نخستین بار در سال ۱۸۱۴ میلادی توسط مخترع آلمانی، یوهان ملتسل ارائه گردید. امروزه، مترونوم به صورت مکانیکی، دیجیتالی و حتی به صورت نرم‌افزار و اپلیکیشن قابل نصب در تلفن‌های هوشمند نیز به بازار عرضه شده است. این وسیله با

تولید پالس‌های یکنواخت و پی‌درپی، یک ابزار تمرینی موسیقی حائز اهمیت محسوب می‌شود. در مترونوم، ضربه‌ها با واحد ضرب در دقیقه (Beat Per Minute) سنجیده می‌شوند. چنانچه مترونوم با سرعت ۶۰ ضرب در دقیقه (BPM) تنظیم شود، پالس‌ها دقیقاً منطبق بر ثانیه شمار ساعت خواهند بود. اعداد بیشتر از این مقدار، سریع‌تر و اعداد کمتر از آن، آهسته‌تر از ثانیه‌شمار ساعت هستند.

۹-۱) ۷-۱ را دوباره بشنوید و درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.

تمامی صداهای تولید شده مشابه و یکسان هستند.

اگر هر ضربه را با علامت X در نظر بگیریم، از زمان شنیده شدن یک ضربه تا ضربه پس از خود، یک فضای خالی وجود دارد که در اینجا با علامت — نشان داده شده است. در تمرین‌های زیر، عبارت فاصله زمانی میان ضربه‌ها، به این فضای خالی اشاره دارد.

۲-۱) ۱-۱ را دوباره بشنوید و درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.

فاصله زمانی میان تمامی ضربه‌ها مساوی است.

۳-۱) بشنوید.

۴-۱) ۳-۱ را دوباره بشنوید و درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

فاصله زمانی میان تمامی ضربه‌ها مساوی است.

تفاوتی میان ۱-۱ و ۳-۱ وجود ندارد.

۵-۱) بشنوید.

بدیهی است که افزایش فاصله زمانی میان ضربه‌ها نشان‌دهنده سرعت کم یا پایین و کاهش فاصله زمانی میان ضربه‌ها به معنای سرعت زیاد یا بالا در اجرای ضربه‌هاست.

سرعت کم یا پایین: X

سرعت زیاد یا بالا: X

۶-۱) ۱-۱، ۳-۱ و ۵-۱ را دوباره بشنوید و جاهای خالی را با عبارات بالاتر یا پایین‌تر کامل کنید.

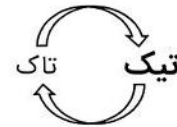
سرعت اجرای ضربه‌ها در ۱-۱ از ۳-۱ و از ۵-۱ است.

تئوری موسیقی دوره یا توالی

آنچه در ۷-۱ شنیدید، صدایی شبیه به تیک تاک ساعت است که یک دوره یا توالی با دو ضرب را با سرعت ۶۰ ضرب در دقیقه (BPM)-دقیقاً منطبق بر ثانیه شمار ساعت-مربطاً تکرار می کند:

۱. تیک ۲. تاک ۱. تیک ۲. تاک ۱. تیک ۲. تاک ...

۱۵-۱ را دوباره بشنوید و هماهنگ با آن، به ازاء هر ضربه محکم‌تر و مشخص‌تر، کلمه تیک و به ازاء هر ضربه آرام‌تر و با تاکید کمتر، کلمه تاک را با نگاه دنبال کنید.

تئوری موسیقی تاکید

در بالا، پالس مربوط به تیک، قوی‌تر، بلندتر و با تاکید بیشتر (مؤکد) و پالس مربوط به تاک، ضعیف‌تر، آهسته‌تر و با تاکید کمتر (غیر مؤکد) شنیده می‌شود. برای درک بهتر موضوع، کلمه تیک، بزرگتر و ضخیم‌تر و کلمه تاک، کوچکتر و نازک‌تر نوشته شده است.

۱۱-۱ « بشنوید و هماهنگ با پالس‌های آن، کلمه تیک را برای پالس اول و کلمه تاک را برای پالس دوم، با صدای بلند تکرار کنید. توجه کنید که صدای پالس‌ها یکسان است و انتخاب پالس آغازین دوره، کاملاً اختیاری است.

۱۲-۱ را دوباره بشنوید و هماهنگ با پالس‌های آن، کلمه‌های تیک و تاک را به ترتیب به ازاء هر پالس، فقط و فقط در ذهن خود دنبال کنید.

اگرچه تمامی پالس‌ها، صدایی کاملاً مشابه دارند، اما مشاهده می‌شود که پس از چند بار تکرار دوره، پالس‌ها به صورت دوتایی به گوش می‌رسند.

۱۳-۱ « بشنوید.

۱۴-۱ را دوباره بشنوید و جدول زیر را با اعداد مناسب کامل کنید.

تعداد	شرح
.....	کل پالس‌ها (پالس‌های قوی+پالس‌های ضعیف)
.....	پالس‌های قوی
.....	پالس‌های ضعیف

۱۵-۱ را دوباره بشنوید و در کادر زیر، به ازاء هر پالس قوی، علامت ضربدر بزرگ (X) و به ازاء هر پالس ضعیف، علامت ضربدر کوچک (x) قرار دهید. در پایان قبل از هر علامت ضربدر بزرگ (X)، یک خط عمودی کوچک (|) قرار دهید.

تئوری موسیقی میزان

در ۱۵-۱، هر دوره به وسیله یک خط عمودی کوچک (|)، از دوره‌های پیش و پس از خود جدا شده است. محتوای میان هر دو خط عمودی، میزان و هر کدام از این خط‌ها، خط میزان نامیده می‌شود. بنابراین محتوای میزان شامل تعداد ضرب‌ها در هر دوره و نیز نمایانگر مکان قرارگیری ضرب‌های قوی و ضعیف در آن است.

علامت‌های X، نشان دهنده شروع یک دوره هستند. تعداد پالس‌ها، از X تا آخرین علامت X پیش از X بعدی، طول دوره را نشان می‌دهد. برای نمونه داریم:

طول دوره: ۵ | X X X X X | X X X X X |
 ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵

۱۶-۱ مطابق پاسخ داده شده به ۱۵-۱، در کادر زیر، علامت ضربدر بزرگ (X) را با عدد ۱ و ضربدرهای کوچک (x) بعد از آن را به ترتیب از ۲، ۳، ۴ و ... (بسته به طول دوره) شماره‌گذاری کنید. توجه داشته باشید با پایان دوره و رسیدن به علامت ضربدر بزرگ (X)، شمارش مجدداً از عدد ۱ آغاز می‌شود. دوره‌ها را با خط میزان (|) جدا کنید.

۱۷-۱ مطابق پاسخ داده شده به ۱۶-۱، عبارت زیر را با اعداد مناسب کامل کنید.

تعداد میزان‌ها و تعداد ضرب‌های میزان است.

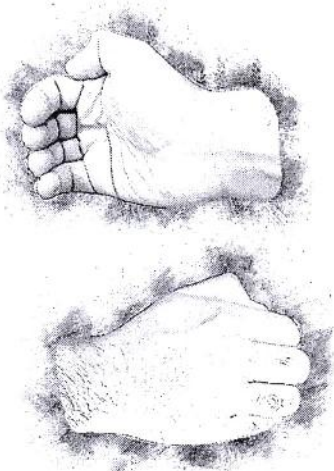
۱۸-۱ « بشنوید و تعداد ضرب‌های مربوط به میزان‌های زیر را به ترتیب شنیده شدن، شماره‌گذاری کنید. هر میزان چهار بار اجرا می‌شود. مابین میزان‌ها، وقفه کوتاهی وجود دارد.

- | ۱ ۲ ۳ ۴ |
- | ۱ ۲ |
- | ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ |
- | ۱ ۲ ۳ |
- | ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ |

۳. در حین اجرای حرکت تم، درد خفیفی-که ناشی از برخورد قسمت نرم (نرمه) کف دست با لبه تنبک (جایی که پوست از روی چوب عبور می‌کند) است-احساس می‌شود. در واقع، جایگاه صحیح قرارگیری دست در ناحیه آغاز تم با این درد خفیف مشخص می‌گردد. پیشنهاد می‌شود که پیش از تمرین حرکت تم، مطابق شکل زیر، این درد خفیف با ضربه زدن نرمه کف دست به لبه تنبک به صورت مجزا تجربه شود.

۴. حالت نیم‌مشت دست باید در حین اجرا حفظ شود. میزان خمیدگی انگشت‌ها نباید خیلی کم یا خیلی زیاد باشد. بلندی ناخن‌ها باید در حدی باشد که صدای ناشی از برخورد ناخن‌ها با پوست به گوش نرسد. تغییر حالت نیم‌مشت به بهانه عدم تماس ناخن‌های بلند با پوست، مجاز نیست.

۵. تمامی انگشت‌ها به صورت کاملاً چسبیده به هم هستند.
۶. انگشت شست (انگشت شماره ۵) کاملاً بر روی انگشت اشاره (انگشت شماره ۴)-بدون ایجاد حفره-قرار می‌گیرد. شست به هیچ عنوان نباید با پوست برخورد کند.
۷. بلافاصله پس از ضربه زدن، دست از پوست جدا شده و به سمت عقب پرتاب گردد. اگر یک تنبک فرضی را درست در نقطه مقابل تنبک خود و در فاصله ۳۰ تا ۴۰ سانتی‌متری در نظر بگیریم، دست پایین پس از ضربه زدن، باید به گونه‌ای به عقب پرتاب شود که پشت دست به پوست این تنبک فرضی برخورد نماید.

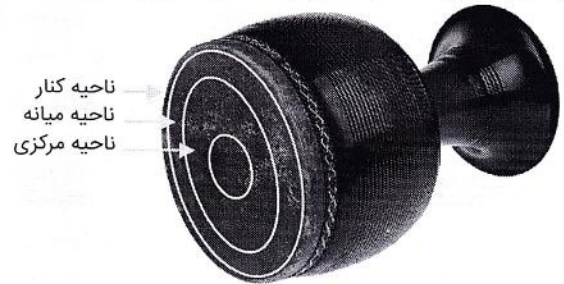
۱۹-۱ « صدای تم اجرا شده با دست پایین را بشنوید.

جهت مشاهده فیلم آموزشی مربوط به نحوه اجرای تم با دست پایین، بارکد مقابل را اسکن نمایید.

تئوری موسیقی نواحی اجرایی

به‌طورکلی، پوست تنبک دارای سه ناحیه اجرایی است:

در هنگام تمرین نوازندگی، رعایت موارد زیر بسیار حائز اهمیت است:

۱. برای بررسی فرم دست‌ها، از یک آینه کمک بگیرید و به هیچ عنوان بر روی ساز خم نشوید.
۲. پشت خود را کاملاً صاف نگه دارید و اصطلاحاً قوز نکنید.
۳. حرکت دست‌ها بر روی تنبک باید بدون هیچ‌گونه انقباضی در عضله‌ها انجام گیرد.

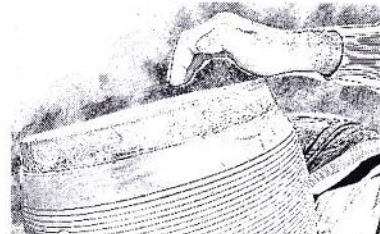
تکنیک نوازندگی تم (با دست پایین)

در اثر واردن کردن ضربه با دست پایین (۸) به حالت نیم‌مشت با کمک حرکت مچ یا ساعد با سرانگشت‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ در ناحیه نزدیک به مرکز پوست (و نه دقیقاً مرکز آن)، صدایی شبیه تم یا تن ایجاد می‌شود. بر اساس سرعت اجرا و شدت ضربه، از ساعد یا مچ دست کمک گرفته می‌شود:

شدت ضربه	سرعت اجرا	اجرا به کمک
زیاد	پایین	ساعد
کم	بالا	مچ

در هنگام اجرای حرکت تم با دست پایین، توجه به نکات زیر ضروری است:

۱. مچ و ساعد دست تقریباً موازی با پوست قرار می‌گیرد.

۲. چنانچه یک خط افقی فرضی را در نظر بگیریم که دقیقاً از مرکز پوست عبور می‌کند، تم از لحاظ ارتفاعی، دقیقاً بر این خط فرضی منطبق می‌شود. دقت شود که در هنگام تمرین، محل اجرای تکنیک تم، به سمت بالا یا پایین این خط، منتقل نشود.

۳.۱ تمرین تم، سکوت و ریتم

اهداف: ■ تمرین تم با دست پایین ■ آشنایی با مفهوم سکوت ■ تمرین با مترونوم ■ درک مفهوم ریتم

۲۴-۱ ۲۳-۱ را دوباره بشنوید و هماهنگ با آن، تکنیک تم را اجرا کنید.

سرعت مترونوم در ۲۱-۱ برابر با ۴۰ BPM است که به ازاء هر پالس و دقیقاً منطبق با آن، یک تم زده می‌شود. حال آنکه در ۲۳-۱، این سرعت به دو برابر قبل یعنی ۸۰ BPM افزایش یافته است؛ اما تم‌ها به صورت یک پالس در میان اجرا شده است. علیرغم سرعت بالای مترونوم در ۲۳-۱، به دلیل وجود سکوت‌ها در فاصله میان تم‌ها، نتیجه نهایی دقیقاً مشابه ۲۱-۱ خواهد بود.

۲۵-۱ بشنوید.

۲۶-۱ ۲۵-۱ را دوباره بشنوید و فقط بر روی ضرب‌های قوی، تکنیک تم را اجرا کنید.

۲۷-۱ بشنوید.

۲۸-۱ ۲۷-۱ را دوباره بشنوید و هماهنگ با آن تکنیک تم را اجرا کنید.

در ۲۷-۱ میزانهایی با سه ضرب داریم که تکنیک تم بر روی ضرب‌های اول اجرا می‌شود:
۱. تم ۲. سکوت ۳. سکوت | ۱. تم ۲. سکوت ۳. سکوت | ...

۲۹-۱ ۲۵-۱ را دوباره بشنوید و مطابق زیر، بر روی ضرب‌های اول و سوم هر میزان تکنیک تم را اجرا کنید.

۱. تم ۲. سکوت ۳. تم

۳۰-۱ بشنوید و هماهنگ با آن، تمرین ۲۹-۱ را تکرار کنید.

۲۰-۱ مطابق آموزش ارائه شده در بخش ۲۰-۱، تم با دست پایین (۸) را با سرعت کم و دقت زیاد تمرین کنید. با توجه به سرعت پایین تمرین، از ساعد دست برای اجرای تکنیک تم استفاده کنید. بهتر است در حین تمرین، بخش تکنیک نوازندگی چندین بار مطالعه گردد. همچنین از یک آینه به منظور بررسی وضعیت نشستن، شیوه گرفتن ساز، قرار دادن دست‌ها بر روی تئبک و نیز فرم دست در حین تمرین کمک بگیرید. حداقل، به مدت نیم ساعت این تمرین را ادامه دهید.

۲۱-۱ بشنوید.

دو پالس مترونوم که در ابتدای بخش‌های شنیداری به گوش می‌رسد، سرعت اجرا و نقطه شروع را مشخص می‌کند.

۲۲-۱ ۲۱-۱ را دوباره بشنوید و هماهنگ با آن، تکنیک تم را اجرا کنید.

۲۳-۱ بشنوید.

تئوری موسیقی سکوت

در ۲۳-۱ هماهنگ با یک پالس، یک تم اجرا می‌شود؛ اما در پالس پس از آن، ضربه‌ای زده نمی‌شود و فقط صدای پالس به گوش می‌رسد. در زبان موسیقی به این حالت اصطلاحاً سکوت گفته می‌شود.

در ۲۳-۱، می‌توان ضربه‌های تم را به عنوان ضرب اول یا ضرب قوی و سکوت‌ها را به عنوان ضرب دوم یا ضرب ضعیف در نظر گرفت. لذا یک میزان با دو ضرب خواهیم داشت:

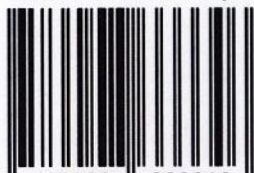

۱. تم ۲. سکوت | ۱. تم ۲. سکوت | ...

در کتاب اول درسنامه تنبک، کوشش بر آن بوده است تا با طراحی یک نقشه راه منسجم، سطح‌بندی شده و هدفمند، مسیر یادگیری صحیح و اصولی نوازندگی مقدماتی تنبک، برای علاقه‌مندان به این ساز هموار گردد. در کلیه درس‌ها، ابتدا با تمرین مجزای تکنیک جدید و با سرعت پایین، هنرجو بر اجرای کم‌نقص و یا بی‌نقص آن تسلط نسبی می‌یابد. در ادامه، با تمرین‌های طبقه‌بندی شده، کوتاه و گاه چندحالتی مواجه می‌گردد تا با کاهش میزان وابستگی به نت، همچنان سهم بیشتری از توجه خود را به اجرای درست تکنیک‌ها معطوف سازد. همچنین، هنرجو با تهیه و به اشتراک گذاری کلیپ تصویری از تمرین‌های روزانه از طریق درگاه‌های ارتباطی موجود می‌تواند از خدمات آموزشی گروه مدرسین، در پایش کیفیت نوازندگی خود استفاده نماید.

شابک ۶-۶۴-۸۶۶۶-۶۰۰-۹۷۸

9 786008 666646

خیابان انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه دوم، واحد ۵۰۶، دفتر نشر طراح

۰۲۱-۶۶۶۶۷۹۹۹ / ۰۲۱-۶۶۹۵۱۸۳۲ / ۰۹۱۲ ۱۱۲ ۱۱۲ ۳

darsnamehtonbak@gmail.com

www.tarrah-shop.com

